

ENİS BATUR ŞİİRİ The Poetry Of Enis Batur

Mustafa OKÇUL

Dr., Millî Eğitim Bakanlığı
mustafaokcul@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-2463-7511>

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi-
Journal of Ağrı İbrahim Çeçen University Social Sciences Institute-
AİCUSBED 7/2 Ekim/October 2021 / Ağrı

ISSN: 2149-3006

e-ISSN: 2149-4053

Makale Türü- <i>Article Types</i> :	Kitap İncelemesi
Geliş Tarihi- <i>Received Date</i> :	12.08.2021
Kabul Tarihi- <i>Accepted Date</i> :	15.10.2021
Sayfa- <i>Pages</i> : 243-247.	https://doi.org/10.31463/aicusbed.981957

<http://dergipark.gov.tr/aicusbed>

This article was checked by

iThenticate

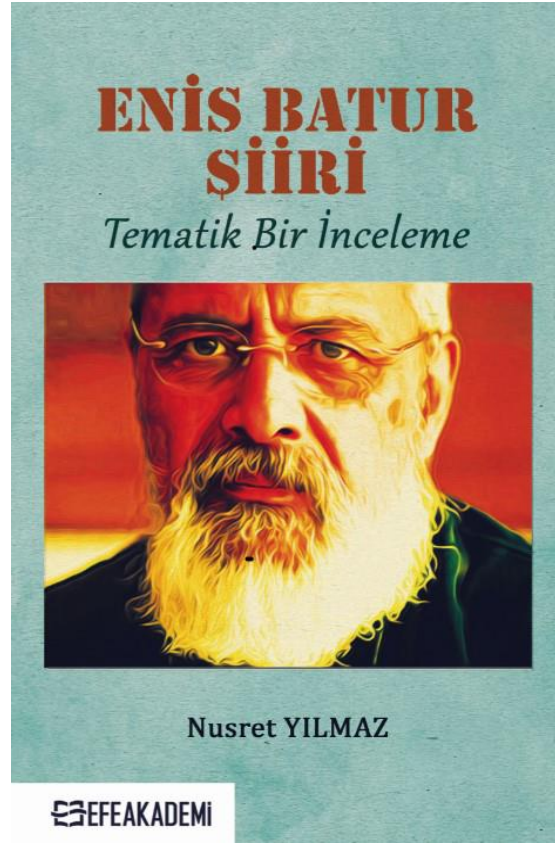

AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ DERGİSİ
Journal of Ağrı İbrahim Çeçen University Social Sciences Institute
AİCUSBED 7/2, 2021, 243-247.

ENİS BATUR ŞİİRİ
The Poetry Of Enis Batur

Mustafa OKÇUL

Sanatı *taklit* olarak değerlendiren Aristo (1987: 11), sanat eserindeki taklidin “*ya ritim ya söz ya da harmony aracılığıyla*” ortaya çıktığını belirtir. Aristo’ya göre söz üzerine kurulu sanat eserleri, kullanılan araç ve nesnelerin biçim ve işleniş bakımından birbirinden ayırt edilebilmesiyle estetik kimlik kazanır. Şiir sanatını genel olarak taklit etme ve bu eylem sonucunda ortaya çıkan “*hoşlanma*” bağlamında değerlendiren Aristo (1987: 16), insanın taklit vasıtasıyla yaşamın acı veren ve katlanılması zor gerçeklerini estetik bir hale

dönüştürdüğünü açıklar. Aristo'nun şiir odaklı yaptığı bu değerlendirme, edebî metin incelemelerinin temellerini oluşturur. Çağdaş sanat ve edebiyat yorumlamaları, Aristo'nun söz edilen yaklaşımı çerçevesinde sanatçı-eser-toplum-okur unsurları bağlamında yapılmaktadır.

Nusret Yılmaz tarafından 2021 yılında yayınlanan *Enis Batur Şiiri*¹ adlı eser, Batur'un şiir evrenini oluşturan biçim ve içerik unsurlarını şair-şiir-toplum-okur perspektifleri doğrultusunda vermeyi amaçlayan bir çalışmadır.

Nusret Yılmaz, kitabın “Ön Söz” kısmında, "*modern zaman dervishi*" (Yılmaz, 2021: 7) olarak tanımladığı Enes Batur'u neden incelediğine dair bir girizgâh yapmaktadır. Kültürlerarası ve metinlerarası ilişkiler bağlamında eserlerini oluşturan Enis Batur'un evrensel bir sanat anlayışının olduğuna değinen Yılmaz, Enis Batur metnindeki bu özgünlüğün bugüne kadar çalışılmamış olmasının kendisini bu araştırmaya sevk ettiğini açıklar.

Enis Batur, eserlerinde özellikle nesne ve göstergeleri ön plana çıkarmaya özen gösterir. Batur'un şiirleri, onun özel ve toplumsal yaşantısından izler taşımakla beraber psikoloji, sosyoloji gibi farklı disiplinlere malzeme sunacak yetide zengin özellikler barındırır. Nusret Yılmaz, Enis Batur şiirinde beliren bu çok yönlülüğü somut bir çerçeveye oturtmak amacıyla kuramın dört temel atlısı olarak bilinen yazar-eser-toplum-okur unsurlarını bir arada kullanmaktadır. Bu teknik, incelemeye tabi tutulan metinlerin farklı yaklaşımlarla tahlil edilmesi ve daha nesnel sonuçlar elde edilmesi imkânı sunmaktadır. Nusret Yılmaz, *Enis Batur Şiiri* kitabında esas itibariyle “*yazar ve okur*” (2021: 6) unsurlarını merkeze almakla beraber şairin kişisel eğilimlerini, sanatsal beslenme kaynaklarını ve toplumsal şartlarını da göz önünde bulundurarak çalışmasına çok boyutlu bir bakış getirmektedir.

Beş temel başlıktan oluşan *Enis Batur Şiiri* kitabının ilk bölümünde, Enis Batur'un yaşamı hakkında kısa bilgiler sunulur. Enis Batur'un Eskişehir, İstanbul, Ankara, Napoli gibi farklı kentlerde geçen yaşamından bahsedilir. Değişik toplum ve kültürler içerisinde büyümesinin Enis Batur'un “*kültür adamı*” (Yılmaz, 2021: 10) olarak nitelenmesine zemin hazırladığı belirtilir. Öte yandan Enis Batur'da beliren çok kültürlülük olgusunun, onun bazı kesimlerce Türk kültürüne ve edebiyatına “*yabancı*” (Yılmaz, 2021: 10) olması gibi haksız ithamlara maruz kalmasına sebep olduğundan bahsedilir.

¹ Nusret, Yılmaz, *Enis Batur Şiiri*, Efe Akademi Yayınevi, İstanbul, 2021.

Enis Batur Şiiri çalışmasının ilk kısmının devamında, hem Enis Batur'un şiirleri ve türleriyle ilgili bilgiler detaylıca sunulur hem de şiir dışında kalan metinleri listelenir. Ayrıca Enis Batur hakkında yazılan kitaplar ve yabancı dillerde yayımlanan eserler listelendikten sonra birinci bölüm sonunda, Enis Batur'un aldığı edebiyat ve sanat ödüllerine yer verilmektedir.

Kitabın ikinci bölümü, Batur'un sanat anlayışı ve poetikası üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu bölümde Enis Batur'un beslendiği şiir kaynakları ile onun şiir ve şaire dair görüşlerine yer verilir. Nusret Yılmaz'ın aktardığına göre Batur, Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin her ne kadar geleneksel edebiyatla ilintisi olsa da daha ziyade Batı kaynaklı modernist şiirle beslendiğine inanır. Enis Batur; Ahmet Haşim, Yahya Kemal Beyatlı, Nazım Hikmet Ran, Birinci ve İkinci Yenicilerin katkılarıyla temelleri oturan modern Türk şiirinin, tıpkı siyasal sistem gibi sırtını Batı'ya yasladığını dile getirir.

Batur'un poetik anlayışına göre şiir, bünyesinde çok katmanlı bir yapı barındırır ve "*yazınsal metnin çoğulluğu ancak okuma ediminin çoğulluğu*" (Yılmaz, 2021: 33) anlayışıyla çözümlenebilir. Bu yönüyle Batur'un şiirine konu olan özne, hem birey hem de toplumsal yönüyle vardır. Enis Batur'un poetikası, gelenek ile modernitenin gerilimi sonucu ortaya çıkan farklı olguları ihtiva edebilecek bir genişliğe sahiptir. Şiir evreni, "*Doğu-Batı sentezi veya çatışması*" (Yılmaz, 2021: 45) minvalinde şekillenen Enis Batur'un şiiri "*çok yönlü*" (Yılmaz, 2021: 47) bir zeminden beslendiği için ancak çok boyutlu bir okumayla kimliğini ele verir.

Nusret Yılmaz'ın çalışmasında, Enis Batur'un teknik olarak Umberto Eco'nun *açık yapıt* yaklaşımından ilham alarak şiirlerini şekillendirdiğinden söz edilir. Şiiri "*bir anlam imparatorluğu olarak*" (Yılmaz, 2021: 55) niteleyen Batur, edebî metnin sağlıklı bir şekilde çözümlenebilmesi için okurun da dâhil olduğu çok yönlü bir okuma yöntemini öne çıkarır. Kapalı bir evren olarak ortaya çıkan şiirin, okur nezdinde anlaşılabilir olması için okurun belli bir kültür birikimine sahip olmasının kaçınılmaz olduğunu düşünen Enis Batur; imge, çağrışım ve nesnelere bir araya gelerek oluşturduğu şiir dilindeki "*yazınsal yaratı bilinci*"nin (Yılmaz, 2021: 58) sağlıklı bir şekilde yorumlanmasının, metnin dil bilimsel açıdan çözümlenmesiyle mümkün olacağına inanır.

Nusret Yılmaz, şiir tekniğini ele aldığı üçüncü bölümde, Enis Batur şiirinin metinlerarasılık ve "*dilbilimsel çözümlenmeler dışında fenomenolojik, psikanalitik çözümlenme gibi tekniklere*" (2021: 60) göre şekillendiğini açıklar.

Bu bölümde Enis Batur'un Fransızca, İngilizce, Latince, Almanca gibi farklı dillerden çeşitli alıntılar yaparak şiir kaynaklarını beynelmilel bir çerçevede sunmaya çaba harcadığına değinilir. Şiirin anlamdan ziyade "ritme" (Yılmaz, 2021: 72) dayanması gerektiğini düşünen Enis Batur, bu ilke doğrultusunda metinlerini şekillendirmek için şiirde "en uygun biçimi ve kalıbı bulma" (Yılmaz, 2021: 68) arayışındadır.

Nusret Yılmaz, Enis Batur şiirinin tematik yönünü anlattığı dördüncü bölümde, şairin şiir evrenini bireysel, toplumsal ve siyasal temalar olmak üzere üç başlık altında inceler. Batur'un şiir evreninde bireysel temalar olarak aşk, ölüm, yalnızlık ön plana çıkarken; toplumsal temalar "Kadın" ve "Yaşam" başlıkları altında sunulur. Siyasal temalar başlığında ise "İsyan / Eleştiri" ve "Tarihi Olaylar" alt başlıkları yer alır. Tarihsel olaylardan hareketle çeşitli toplumsal eleştirilerde bulunan Enis Batur pek çok şiirini, dünya edebiyatından farklı sanatçı ve şairlerden ilham alarak şekillendirir.

Enis Batur şiirinde ön plana çıkan imge, simge, fenomen ve kelimelerin başlıklandırıldığı beşinci bölüm "Simgesel Fenomenler" adını taşır. Nusret Yılmaz, bu bölümde, Enis Batur'un belli simgeleri şiirinde bilinçli şekilde tercih ederek poetikasını şekillendirdiğinden söz eder. Nusret Yılmaz, ilkin fenomenoloji kavramını Ponty, Heidegger, Sartre, Descartes, Kant, Husserl gibi düşünürlerin yaklaşımlarından yola çıkarak geniş bir perspektiften değerlendirir. Sonrasında çıkarımlarını Enis Batur şiir metinleri üzerinde sunarak somutlaştırır. Nusret Yılmaz'ın Enis Batur şiirini diğer disiplinlerden de hareket ederek yorumlaması, şairin poetik duruşunun geniş bir çerçeveden ele alınmasını sağlayarak Enis Batur sanatının çok katmanlı yapısını aydınlatmaktadır.

Batur şiirinde ön plana çıkan fenomenler ile şairin bilinçaltı dünyası arasındaki bağlantıya dikkat çeken Nusret Yılmaz, Enis Batur'un biraz da İkinci Yeninin etkisiyle şiirinin merkezine varoluşsal endişeleri çeşitli nesnelere yerleştirdiğini açıklar. Yılmaz, bu tür temaların ön planda olduğu şiirlerde, esasında "ontolojik kaygı"nın (2021: 173) olduğuna dikkat çeker. Simgelerin tarihsel seyirde yaptığı yolculukta edindiği farklı anlamlar, Enis Batur poetikasında yeniden anlam kazanarak onun "*şiir evrenini*" (Yılmaz, 2021: 174) meydana getiren unsurlara dönüşür. İnsanlığın Doğu'dan Batı'ya değin oluşturduğu kültürel birikim, Batur'un şiirinde fenomenlere dönüştürerek şekil bulur. Şiirinde imge, çağrışım ve ritmi ön plana çıkarmaya özen gösteren Enis Batur, metinlerindeki tematik vurguyu özellikle zaman, kent, çöl,

örümcek, Nil, karanlık, akrep, at, yağmur, pandora, ayna gibi "*fenomenler*" (Yılmaz, 2021: 176) üzerinden sunmayı tercih eder.

Eserin sonuç bölümünde, toplam beş başlık altında incelenen Enis Batur poetikasıyla ilgili çıkarımlar yer alır. Genel anlamda evrensel bir sanatçı duruşuna sahip olan Enis Batur'un şiirinde öne çıkan özellik, metinlerinin modern unsurlar barındırmasıdır. Şiir evrenini "*kuvvetli bir dil bilinci*" (Yılmaz, 2021: 241) bağlamında oluşturan Enis Batur, tematik yapıyı da imge, simge, çağrışım ve ritimle sağlama hedefindedir. Batur şiirinde biçim ve içeriğin sözcülüğünü, fenomenler ve nesnelere üstlenir. Bu fenomen ve nesnelere karşılayan sözcüklerin derin yapıları, Batur şiirinde metinlerarası ve kültürlerarası göndermelerin yoğun kullanılması sonucunu doğurmaktadır.

Enis Batur Şiiri kitabı her ne kadar şairin poetikasını odak noktası yapsa da genel anlamda Enis Batur'un sanatını ihtiva edecek bir perspektife sahiptir. Nusret Yılmaz; felsefe, sosyoloji, psikoloji, tarih gibi edebiyat dışındaki farklı disiplinlerdeki çeşitli teori ve görüşlerden yola çıkarak Enis Batur'un şiir sanatıyla ilgili değerlendirmelerini yapmaktadır. Bu teknik sayesinde okur, Enis Batur şiirine farklı pencerelerden bakma olanağı elde etmektedir. Yılmaz'ın çözümleme ve değerlendirmelerinde konuyla bağlantılı terminolojilerden sık sık faydalanması da eserin dikkat çekici özelliklerindedir. Geniş bir pencereden ele alınan *Enis Batur Şiiri* adlı çalışma, hem akademik araştırmalara hem de şiir meraklılarına Enis Batur metinlerinin anlaşılmasında katkı sunacağı aşikârdır.

Kaynakça

Aristoteles, (1987). *Poetika* (Çev. İsmail Tunalı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
Nusret, Y. (2021). *Enis Batur Şiiri*. İstanbul: Efe Akademi Yayınevi.